

יום שישי 2/11/61
הרב אהרן אשכנזי
תפארת ישראל

תפארת פרק שלשים ושנים ישראל קו

זה בפעל. ולכך אמר כי נפשם יצאה עד שלא היו יכולין להתקיים, רק שהיו דבקים בו במדרגה העליונה שמשם החיות בא למתים ומזה הצד היו דבקים באותה שעה במקום שמשם החיות בא לעולם.

והתחברות ודבר זה אינו ראוי מצד המקבל, ולכך מצד עצמם היתה החזרה י"ב מיל שלא לשמוע הקול, והיו נדחים לגמרי, רק כי היו מתזירין אותם המלאכים שהם שלוחי השם יתברך שהיה רוצה בקבלת התורה. וכן מה שלא מתו בשמעם הקול הזה מפני שבאה להם התחיה ממקור החיים, והבן זה.

עוד שם אמר רבי יהושע בן לוי כל דבור ודבור שיצא מפי הקדוש ברוך הוא חזרו ישראל לאחריהן שנים עשר מיל והיו מלאכי השרת מדדין אותן שנאמר **מלאכי צבאות ידרון ידרון** (תהלים סח, יג), אל תקרי ידרון אלא ידרון, ע"כ. רוצה לומר כי מצד עצם הדבור מן השם יתברך ראוי שיהיו ישראל נדחים ממנו והיו חוזרים לאחריהם י"ב מיל, שהדבור היה יוצא י"ב מילין כנגד מחנה ישראל, רק מה שהמלאכים ממונים לעשות רצון השם יתברך, אשר היה רוצה בקבלת התורה, היו מביאים אותם לקבלת הדבור מן השם יתברך וזולת זה היו נדחים מן הדבור. ואין צריך לומר שהיה החזרה הזאת בפעל רק כמו שנחבאר פעמים הרבה דברים כאלו שהיו נדחים ונבדלים מן השם יתברך לגמרי בעבור שאין שתוף עם השם יתברך, אבל לא היה לדבר זה מציאות בפעל.

עוד שם אמר רבי יהושע בן לוי מאי דכתיב לחיו בערוגת הבושם (שיר השירים ה, יג) כל דבור ודבור שיצא מפי הקב"ה נתמלא כל העולם כולו בשמים, ומאתר שמן הדבור ראשון נתמלא כל העולם כלו בשמים ודבור שני להיכן הלך, הוציא הקדוש ברוך הוא הרוח מאוצרותיו והיה מעביר אותו שנאמר שפתותיו שושנים אל תקרי שושנים אלא שושנים, ע"כ. והנה מה שאמר שהיה קול דברים יוצא מן השם יתברך אין קשיא כי דבר זה מצד המקבל, ודבר זה ברור נתבאר במקום אחר. ומה שהיה כל העולם מתמלא בשמים מכח הדבור של השם יתברך, כי הדבור של הקב"ה בגזרת דין כמו שהתבאר למעלה, ומפני שהדבור הוא גזרת דין לכך נמשך כח הבשמים עמהם, כי כח הבשמים מתיחס אל מדת הדין, ולכך אמר שהיה כל העולם מתמלא בשמים שהיה נמשך אחר הדבור של הקב"ה. אך דבר זה אינם בשמים גשמיים, כי אין הדבר רק דבור אלוה ויורה זה שעברו וחלפו אל גן עדן הנאמר על כח אלהי בלתי גשמי שהיה עם הדבור, והם הם הבשמים הנאמרים כאן, ודברים אלו ברורים למבין.

ושני דברים נאמרו בכתוב וירא העם וינעו ויעמדו מרחוק (שמות כ, טו) ועוד כתוב כי אם יוספים אנחנו לשמוע קול ה' ומתנו (דברים ה, כב), לכך בא רבי יהושע בן לוי לומר כי דבר זה מה שהיו חוזרין לאחריהן כי אין ישמע האדם קול ה' וישתחף עם השם יתברך, והשמיעה הוא שתוף

פרק שלשים ושנים

עליהם את ההר כגיגית ואמר להם אם אתם מקבלים את התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם. אמר רב אחא בר יעקב מכאן

בפרק רבי עקיבא (שבת פח, א) ויחיצבו בתחתית ההר (שמות יט, יז) אמר רב אבדימי בר חמא בר מחסיא מלמד שכפה

כפה עליהם ההר כגיגית שאם לא היו מקבלים התורה שם תהא קבורתם.

ויש לומר גם כן שלכך כפה עליהם ההר כגיגית שלא יאמרו ישראל כי יהיה חס ושלום בטול לקבלת התורה, כי מרצונם קבלו ישראל ואפשר להפטר מדבר כזה, שהרי לא נעשה בהכרח רק היה אפשר לקבל ואפשר שלא לקבל, ולכך כפה עליהם ההר כגיגית לומר שהם מוכרחים לקבל התורה, וכל דבר שהוא מוכרח ומחויב אין כאן הסרה וכיטול אחר שהוא מוכרח. וכך מוכח במדרש בפסוק ולו תהיה לאשה לא יוכל שלחה כל ימיו (דברים כב, יט) כשבא הקב"ה לתת תורה על הר סיני כפה עליהם ההר כגיגית שיקבלו תורתו, וכיון שכך חרי ישראל אנוסתו של הקב"ה, ואצל אנוסתו כתיב ולו תהיה לאשה לא יוכל שלחה כל ימיו, ולא כן אצל מפתח, מפני שמשפט האונס כפי מה שהיה המעשה, כי המאנס היה מכריח הבתולה על האישות וכל דבר שהוא מוכרח הוא מחויב, ולכך לא יוכל שלחה כפי אשר הוא עושה בעצמו האישות ההכרחי לכך לא יסור כלל. ולכך כפה השם יתברך עליהם ההר כגיגית להיות החבור הזה הכרחי, וכל זיווג וחבור הכרחי אין סלוק והסרה כמו שהוא אצל המאנס אשה.

ובמדרש (ילקוט ש"ש יחזקאל, רמז שנט) אתה מוצא כשבקשו לפרוק עול בימי יחזקאל באו מזקני יהודה לדרוש אמרו לו בן אדם כהן הקונה עבד מהו שיאכל בתרומה אמר להם יאכל, אמרו לו אם חזר ומכרו לישראל אם יצא מרשותו אמר להם הן, אמרו לו אף אנו יצאנו מרשותו של הקב"ה נזויה כאומות העולם, אמר להם יחזקאל העולה על רוחכם היה לא תהיה, תי אני נאם ה' אם לא ביד חזקה ובחמה שפוכה אמלוך עליכם (יחזקאל כ, לב-לג), ע"כ. הרי במדרש הזה בארו כי היו רוצים הרשעים לפרוק עול, שהיו חושבים כי חבור זה אינו מוכרח רק אפשרי שיהיה ואפשר שלא יהיה, והשיב להם יחזקאל כי חבור זה מוכרח כי הוא יתברך מכריח אותם

מודעה רבה לאורייתא. אמר רבא אף על פי כן הדר קבלוה בימי אחשוורוש דכתיב קיימו וקבלו (אסתר ט, כז) קיימו מה שקבלו כבר, ע"כ. והתוספות (ד"ה כפה) הקשו והלא כבר אמרו נעשה ונשמע, ותרצו שמא כשיהיו רואים האש הגדולה יהיו חוזרין, ע"כ. ולפי הנראה אין הדברים האלו ברורים שנאמר כי ישראל יחזרו מקבלת התורה, אשר לא יסוף זכות זה מזרעם וזרע זרעם עד עולם, ומה זכות הוא זה שמא אם לא כפה עליהם ההר היו חוזרים, ועוד יכפה עליהם ההר כשיהיו חוזרין ולא עתה. ועוד אם לא היה כפיות ההר רק שלא יהיו חוזרין, הא דאמרין בעבודה זרה (ב, ב) כלום כפית ההר עלינו לימא להו כלום אמרתם נעשה ונשמע קודם כפיית ההר, שאילו אמרתם נעשה ונשמע קודם היה כופה עליהם ההר שלא יחזרו בשביל האש, אבל כיון שלא אמרו קודם זה נעשה ונשמע אין לכפות ההר.

אבל מה שכפה עליהם ההר שלא יאמרו ישראל אנתנו קבלנו התורה מעצמנו, ואם לא היינו רוצים לא היינו מקבלים התורה, ודבר זה לא היה מעלת התורה, כי התורה כל העולם תלוי בה, ואם לא היתה התורה היה העולם חוזר לתהו ובהו, ולפיכך אין ראוי שתהיה קבלת התורה בבחירת ישראל רק שהיה הקב"ה מחייב ומכריח אותם לקבל התורה, שאי אפשר זולת זה, שלא יחזור העולם לתהו ובהו.

ואל יקשה סוף סוף היה בתנם מה שכפה עליהם הר כגיגית שהרי כבר אמרו נעשה ונשמע, דזה לא קשיא דודאי עיקר הדבר לא היה בשביל שלא יחזרו, דלמה יחזרו כיון שכבר אמרו נעשה ונשמע, רק שדבר זה ראוי מצד עצמו כי אין תהיה התורה שהיא שלמות כל המציאות על ידי שכך בחרו ישראל לקבל התורה, ואם כן שלמות העולם היה תולה בדבר אפשרי שהיה אפשר שיקבלו ואפשר שלא יקבלו, ולכך

על זה. ולפיכך כפה עליהם ההר כגיגית במה שהחבור הזה הכרחי ואינו דבר שאפשר שיהיה ואפשר שלא יהיה, שאחר שקבלת התורה הוא שלמות כל העולם איך יהיה בדבר זה אפשרות כלל.

← ולפיכך מסיק שם אחר זה מיד אמר ריש לקיש תנאי התנה הקב"ה עם מעשה בראשית אם יקבלו ישראל התורה מוטב ואם לאו יחזרו לתהו ובהו, לומר כי לכך כפה עליהם ההר כגיגית מפני שכל מעשה בראשית תלויים בקבלת התורה, שכשם שכרא השם יתברך כל מעשה בראשית ונתן לכל אחד טבעו אשר יהיה נוהג עליו כך ראוי שיהיה לאדם השכלי הנהגה שכלית. ודבר זה הוא תורת האדם, אשר התורה היא הנהגתו השכלית כמו שהתבאר למעלה, ולפיכך היה נתינת התורה על ידי הכרת. אמנם למעלה בארנו עוד עיקר הטעם כי מחויב שיהיה האדם תחת העלה מצד העלה אשר גוזר המצות עליו, ובזה האדם הוא תחת רשות העלה, אבל שיהיה תחת העלה במה שהאדם קבל בעצמו עליו גזרת העלה אין האדם בזה חבור העלה, כי ראוי שיהיה על האדם משפט העלול. ודבר זה מחייב תורה מן השמים והוא אחד מן המופתים שמחייב תורה מן השמים, ועיין למעלה כי הארכנו בזה, ועוד יתבאר אצל אנכי ה' אלהיך וגו'.

← ומה שאמר רב אחא מודעה רבה לאורייתא, דסוף סוף היה קבלת התורה בהכרח,

ואין זה קבלה גמורה שצריך שיהיה קבלת התורה ברצון המקבל, וכאשר כפה עליהם ההר כגיגית היה זה הכרח ולא רצון, ועל זה אמר אף על פי כן הדר קבלוה בימי אחשוורוש וכו'. ביאור ענין זה, כי בימי אחשוורוש קבלו מצוה אחת מרצונם, ולא גזר ה' יתברך דבר זה עליהם רק הם קבלו מעצמם והסכים הקב"ה עמהם, ומקרא מגילה היא מצוה אחת שנתחדשה כמו שאמרו שם (מגילה יד, א) ארבעים ושמונה נביאים ושבע נביאות עמדו לישראל וכולם לא פחתו ולא הוסיפו על תורת משה חוץ ממקרא מגילה, שמוזה נלמד כי מקרא מגילה כמו תוספות על החורה, ושם מפרש כי גם מקרא מגילה נרמז בחורה, סוף סוף מקרא מגילה קבלת מצוה אחת ממצות התורה שקבלו מעצמם ולא היה זה מצד ההכרח כמו שהיה מתחלה רק שהיה זה מרצונם והקב"ה הסכים על ידם, ובזה היו מקבלים כל התורה מרצונם, שאם המצוה שהיא אחרונה לכל התורה שהיא מקרא מגילה קבלוה מעצמם, כי מי הכריח אותם לדבר זה, מכל שכן שאר מצות שהם קודמים למקרא מגילה שכלם הם ברצון, ובזה כאילו היה תחילה קבלת התורה ברצון כי הוכיח הסוף על התחלה.

ובזה די לבאר כי התורה לישראל ברצון מצד עצמם אבל הכרחי היה להם מצד השם יתברך כאשר ראוי לכל הדברים אשר הם שלמות העולם שראוי שיהיה מוכרח ואינו אפשרי כמו שהתבאר.

פרק שלשים ושלשה

נבוכים ח"א פכ"ז) בענין זה כי הירידה והביאה הנאמר אצל השם יתברך מביא גשמות, ולפיכך דעתו ז"ל כי מה שתרגם אונקלוס

וירד ה' על הר סיני (שמות יט, כ). בענין הירידה הזאת וכיוצא בזה במה שבא בתורה ובנביאים, דעת הרמב"ם ז"ל (עי' מורה